

Altan

ELÂZİZ HALKEVİ

Yıl. 2

YÖNETİM KURULU ÇIKARIR

Sayı. 14

HALKEVİ ÇALIŞMALARI

İçindekiler :

Harpüt Halkevinin açtığı Elâziz cotamızın yıl dönümü ..

Törenden sonra çekilen teller ..

Lalklık Vîcdan hürriyeti

C.A.

Esirden olduk yine esir olamazsınız

M. Gürgöze

Devrim

N. Gürgöze

Şiir

Sadi Günel

Turan Basımevi — Elâziz

Altan

E L Â Z İ Z H A L K E V İ

Yıl. 2

YÖNETİM KURULU ÇIKARIR

Şayı. 14

Harput Halkevinin Açılışı

Elâziz Evimizin

YIL DÖNÜMÜ TÖRENİ

İki yıl önce açılmış olan Elâziz Halkevi, özlü çalışmalarile kentimizde Ulusal ülkü yolculuğunda çok parlak varçlar aldı. Elâziz Halkeyi kendi kucağında topladığı yurtdaşların emekleriyle en uzak köylerde de varlığını göstermek ve bütün kenti saracak bir başarıya varmak için elinden gelenleri yapmaktan bir an geri kalmadı. Bu arada Harputta da bir Halkevi açılmasını düşündü, Harput Halkevinin açılmasile büyük bir yardımcı kol daha te'min edilmiş olacaktı.

Harput Türk tarihinde belli başlı bir yer işgal eden kocaman bir kasabadır. Bu kasaba bu günkü durumu ile dahi ihmal edilemeyecek kadar ehemmiyetlidir. Orada da Ulusal ve kültürel kaynaşmaların hız alması gerekti. İşte bu bakımdandır ki Harputta açılan Hal-

kevi harputluları da pek çok sevindirmiştir. Ve çok sevinçli ve heyecanlı bir törenle Halkevi açılmıştır.

Gecedен fazlaca yağan kar Harput yollarını kapamıştı. Elâzizden yola çıkan On Otomobil karları yarararak ilerliyor, bazan da duraklıyordu. İnıp karları açarak yol alan yu'cular neş'eli bir seyahet yaptılar. Harputlular harputtan itibaren küreklerle yol boyuna inmişler, hem yolları açıyor ve hem de müsafirlerini karşılıyorlardı. Saat 10 da Harputa varıldı ve törene İstiklâl marşı ile başlandı.

Çok değerli sayın General ve Umumî Müfettiş A.H. Alpdoğan çok açık ve çok güzel bir dil ile; Harputlulara Halkevleri hakkında çok esaslı bilgiler veren bir diyevele, Harputta açılan bu inkilab Evinin onlara neler getirdiğini izah buyurdular

Bu derin manalı ve çok faydalı nutku ne yazık ki aynen not edemediğimiz için burayada aynen geçiremediğimizden müteessiriz. Değerli Generalimizin bu kıymetli ve önemli sözleri ülkü yolcuları için çok nurlu bir ders oldu. Ve Harputluları sevinç ve heyecanlarla coşturdu. Bundan sonra Harputlulardan ve Harput Şarı adına, emekli öğretmenlerden Bay Memet Çok heyecanlı ve olgun bir hitabede bulundu, bunu mütaakip Öğretmen Sadi Halkevleri için yazdığı bir Şiirini kendisi okudu. Bay Faik, te uzun bir diyeve bulundu. Bundan sonra Öğretmenler ve Okurlardan 10 kişilik bir grup, ATATÜRK'ün gençliğe hitabesinden alınmış ve bestelenmiş [Andı] terennüm ettiler. Ve Harput İlk okulundan bir Okur ülkemize genç ve taze heyecanların da katıldığını bize güvenle gösteren bir söylev verdi. Yedi kişilik bir Öğretmen grubu Üçayak oynadı. Ve Evimizin Temsil heyetinin o gün için hazırladığı bir perdelik komedisi ile törene nihayet verildi.

Harputlular, karları yarararak gitmiş olan müsafirlerine sıcak Çay ikram ederek makbule geçen bir ikramda bulunmuş oldular.

Saat 12 de Harputtan dönenler saat 14 de Elâziz Halkevinin yıl dönümü törenini kutlulamak üzere Halkevinin Temsil ve toplantı salonunda biriktiler. her iki salon da dolmuş ve koridorlarda da yer kalmamıştı. Törene temsil salonunda başladı. Buraya konulan bir mikrofonla ve ikinci salona konulan hoparlörle büyük salona ve koridorlara da verildi. Burada da İstiklâl marşı ile törene başlanmıştı. Marş dinlendikten

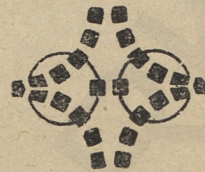
sonra kıymetli Başkanımız ve değerli İlbaşımız Bay Tefrik Gür,ün yıllık çalışmaları gösteren ve her bölümünde çok alkışlanan nutuklarını dinledik. Bundan sonra Doktor Bay Tahsinin coşkun diyevin ve ondan sonrada Elâzizin aydın gençlerinden Eyüp Şedelenin heyecanlı ve ateşli söylevini ve Öğretmen Sadinin Halkevleri için yazdığı şiirini, ve öğretmenlerin andını dinledik ve yine Öğretmenlerden Yedi kişilik bir grubun oynadığı Elâziz balesi (Üçayak oyunu) seyir ettik.

Temsil heyetimizin Harputta oynadığı bir perdelik Aynaroz kadısı komedisi burada da tekrar edildi. Tören, sevinçler, heyecanlar ve alkışlarla sona erdi.

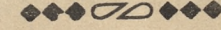
Gece Halkevi toplantı salonunda Balo verildi. Ve şimdiye kadar geçen balolardan daha zengin ve daha parlak geçti, sabaha kadar eğlendirildi,

Tören programı halkın pek çok hoşuna gitmişti. Törende bulunamayan ve salonlarda yer bulamayanlar programın tekrarlanmasını istediler, ve program üç defa daha tekrarlandı ve binlerce yurtdaş törene iştirak ettirilmiş oldu.

* * *

TÖRENDEN SONRA ÇEKİLEN TELLER

Atatürk

Cumhurbaşkanı

(Yüce Atamızın Türklük ülküsüne açtığı verimli yolda, ondan aldığımız inan ve hızla yürüyoruz. Ülkü evlerinin Beşinci yılını da öne alan bu günü ; Büyük adımızı anarak kutlularken , yolumuzun daha aydın olduğunu görüyoruz ve daha çok kuvvetli bulunuyoruz. Ülkümüz , en büyük kıvancımızdır , diyen ve haykıran binlerce Elâzizli ve Elâziz Halkevlileri en candan bağlılıklarile sonsuz saygılarını sunuyorlar.)

İsmet İnönü

Başbakan

(Ülkü kaynağımız olan Halkevlerimizin Beşinci ve Elâziz Evimizin Üçüncü yılını kutlularken , yüksek adınızı anan binlerce ülkücü , büyük kurucu Başbakanımıza sonsuz şükran ve saygılarını sunuyorlar.)

Recep Peker

Cumhuriyet Halk partisi Genel sekreteri

Partimizin açtığı Ülkü bayrağı altında toplanan , Halkevlerinin Beşinci yılını ve Elâziz evimizin Üçüncü yılını bugün kutlulayan binlerce Halk , kendilerini bu aydın ülkü yolculuğuna koyan partiye sonsuz minnet ve şükranlarını bildiriyorlar.

Lâiklik - Vicdan hürriyeti

(Zaman zaman bahsettiğimiz bu konuya sık sık temas etmekte fayda görüyoruz. Bu münasebetle Halkımıza lâiklik hakkında bu sayıda yine bahsedeceğiz .)

İnsan, hilkatın şuurulu bir yaratığıdır. Bu yaratık var olduğu gündenberi düşünmek ve düşündüklerini bulmak ve daha iyi şeylere varmak için araştırmak; ve bulduklarını kendi hayatına ve imanına uydurmak için hiç durmadan uğraşılır. En başta olarak kendi varlığının nasıl meydana geldiğinden şüphe ederek ilk tefekkür deryasına dalmıştır. Bu ummanın içinde nice zamanlar bucağıktan sonra, yaşama üzerinde en çok duyulan ve en kuvvetli bir duygu haline gelen, Güneş, Su, Toprak Ot, hayvanlardan bazılarını, ve daha sonra, kendini ve kendi neslinin töremesi yolunda en başlı amil olan kadını ve daha bir çok şeyleri halik olarak tanımış ve ona tapmıştır. Zaman geçtikçe bunlarla kendini inandıramayan ve doyuramayan insan, bunlardan daha üstün ve bunlara benzemeyen ve bunların yapamadığı şeyleri yapan bir halik daha aramış ve nihayet putlar, ve bir takım sembullar icad ederek onlara da tapmıştır. Kim bilir ne devirler ve ne kadar bin sene böyle geçmiştir. Zaman denilen törpü insanın kabiliyetlerini incelettikçe daha ince ve sezgiye dayanan (ilahları) bulmuş ve her hadise için bir (ilâh) kabul etmiş-

tir. İşte beşerin bu inanı ve bulma yolu üzerinde dinler böylece teşekkül etmiştir.

Eyiye bulmak ve bunu inan kabul eder bir neticeye bağlamak için bir kudrete ve bir de vasıtaya ihtiyaç vardır. Bu kudret akıl, vasıtada hürriyettir. Akıl, çalışa bilmek için daima hürriyete muhtaçtır. Çünkü serbest düşünüp ve düşündüğünü serbestçe tatbik edemiyen ve ortaya koyamayan akıl, içinde bulunduğu daha iyi bir hali bulamaz. Bunun için değildir ki dinlerde bir birle yüz yıllarca çarpışmış, bu, din daha iyidir, öteki fenadır diye hep kendi beyendğini ortaya koymak istemiştir. Ve daha sonraları büyük devrimlerin de hepsi hürriyet için olmuştur.

Bu günkü medeniyeti de vücade getiren yine hürriyettir. Bilhassa fikir ve vicdan hürriyeti... Dinlerin hemen hepsi hürriyeti ya tamamen yok eden ve yahutta sınıksı bir şekilde tahdid eden ve bir dereceye kadar düşünüp muhakeme etmek ve ondan ötesine geçmek hakkını vermemek gibi bir istipdad koymuşlardı. En son dinlerin de en mükemmeli olan İslam dini dahi meselâ allah hakkında allahın varlığı hakkında bir dereceye kadar düşünmeğe müsade ederek istenildiği kadar şüpheye varılmasına asla izin vermez. Şüpheye varınca durmalı şüphe tefekkürünü yürütmemeli yoksa insan dinsiz olur diye

kestirip atmıştır. Halbuki her hakikatin ve her doğrunun yoluna şüphenin kapısından geçilir. Nitekim her dinin inandığı allahı bulduran ve ona inandıran şüphe olmuştur. Dinler beşerin düşünme kabiliyetine zincir vurunca; hak ve hakikatin yolu da zulmet altında kalmıştır. Halbuki insan, daha aydınlık ve daha nurlu bir hayata kavuşmak istemiştir. Ve buna da ancak hayat üzerine basan dinin tazyikini hafiflettikçe varabilmiştir.

Dinler, dünya yaşayışına kifayet edememeğe başlayınca, beşer kendine göre yaşama kaideleri koymak ihtiyacında kalmış ve kanunlar ve taamüller ortaya çıkmıştır.

Dinler esasen, ibadet, ahlak, ve idare gibi üç bölüm üzerine kurulmuştur, hangi dini araştırırsanız bundan başka bir şey yoktur. Bu üç esas cemiyetin nizam içinde yaşaması için kâfi görülmüştür. İbadet, malâm, allah ile kul arasında o'lan bir şeydir. Ahlak ise, tenasül, veraset, muâşeret, vesaire gibi içtimaî hayatın düsturları, idare ise cemiyetin müslakil yaşamak hakkını ve medenî ve siyâsî hukukun korunması kanunlarıdır.

Şimdi düşünelim; bu kadar bin sene evvel ve o günkü ihtiyaç ve zaruretlere göre kurulmuş olan bu kaideler ve bu kanunlar beşerin bu medeniyeti e ve bu günkü kabiliyetine uygun olabilir mi? elbet olamaz.

Meselâ Adem babanın dininde iki kardaş evlenebiliyorlardı. Neden daha sonra gelen dinler bunu kabul etmediler? Uygun görmediler, ihtiyaç görme-

dilerde ondan. Eğer huristiyanlık ve müslümanlıkta da böyle bir ihtiyaç insanları zorlamış olsaydı onlarda kabul ederlerdi. Lafı uzatmadan diyelim ki dinler de ihtiyaca ve zaruretlere göre kurulmuş kaidelerdir. Şu halde binlerce sene evvel kurulmuş olan dinler artık beşerin yaşamasına ve eyiyi bulmasına ve daha iyi olmasına kâfi değildir. Bundan dolayıdır ki bir çok kanunlar ve kaideler konulmuştur. Yani dinin ahlak, ve idare bölümleri tamamen değişmiştir. Yalnız ibadet bölümü kalmıştır.

İbadet, yukarıda söylediğimiz gibi allah ile kul arasında olup biten bir şeydir. İnsanın dünyası ile hiç alakası yoktur. Ancak onu inandığı bir vicdan huzuruna nail edecektir. Cennete kavuşacaktır. Dinlerin kâffesi cennetin ahirette olduğunu bildirmişlerdir. Bir kelime ile insan ahiretini kazanacaktır.

İşte bunda herkes serbesttir. Ahiretini hangi imarla, hangi ibadetle, hangi düşünce ile kazanacağına kani ise o yolda yürür ve amacına varır. Buna hiç kimse karışmaz. Ve böyle yürüyenlerde başka kimseye müdahale edemezler.

Şimdi bir daha hülâsa edelim. Dinin dünya ile meşgul olan iki bölümü bu günkü yaşayışa yaramadığı ve bu kaideler ömürlerini bitirip vazifelerini görerek tarihe karışmışlardır. Gerek ahlak ve gerekse idare kanunları yeniden ve bu günün ihtiyacına göre yapılmıştır. İleride yine değişecek ve ileride belirecek olan ihtiyaçlara göre de yapılacaktır. Şu halde dinin dünya işleriyle olan ilgisi ortadan kendiliğinden kalkmıştır.

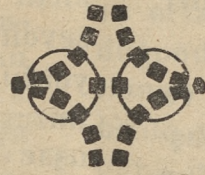
İbadet ise yalnız ahireti alakadar eden bir şeydir. Dünyaya ait değildir. İşte ahiretle dünya birbirinden böylece ayrılmıştır. Dinin yalnız ahirete taalluk eden kısımları da böylece dünyadan çözülmüş din ile dünya işleri de yekdiğerinden tabiatile ve tamamilen ayrılmış bulunuyor. İşte lâiklik budur.

Bir çok din simsarları tarafından kasden söylenilmiş olduğu gibi lâiklik dinsizlik demek değildir. Dini de dünyayı da serbest bırakan bir telakkidir. İsteyen en koyu bir dindar olur, başını secdeden kaldırmaz, isteyen bir kerecik

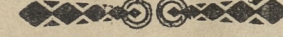
olsun dönüp kibleye bakmaz. B uiki insana da asla karışılmaz. Aneak içti-maî gidişi bozmamak, yurda ve yurtta-şın zararına bir hareket yapmamak yani her ferd kendi içinde kendi imanını taşıyarak dünyadaki vazifelerini de ha-tırlamak ve onları da yapmakla mükell-ef olduğunu bir an unutmamak şartile... ne iyi, ne doğru, ve ne kadar rahat bir gidiş...

Bize bu hür ve temiz imanı da Cumhu-riyet verdi. Ona çok şey borçluyuz.

C.A

Esirden olduk yine Esir olacağız

Esirin harekete geçerek katılık ka-zanmasile teşekkül eden madde, acunun genel ve en büyük kanunlarından biri olan, tekâmül kanununa tabidir. Yani madde de doğar, zaman geçtikçe daha iyileşir, muvazenetini kuvvetlendirir, so-nra bozulmaya, ihtiyarlamaya başlar ve ölerken esir okyanosuna gömülür.

(Yeniden bir şey varulmaz, varolan-lar da yokolmaz) şeklinde çerçivele-nen Lavazya kanunu, eskinin kılasik kitaplarında bir çok yıllar yaşamış iken bu gün tamamilen sarsılmıştır. Madde evolüsüyü sırasında, bir nevi esir bulutu olan, nebülözleri meydana getirir, bu nebülözler de milyonlarca asır zaman içinde tekâsüf edip, devriğ hareketlerini artırarak bir çok güneşler hasıl ederler bu güneşlerden arzımız gibi seyyareler kopar, zaman geçtikçe bunlarda mürek-kep cisimler hasıl olur ve uygun şartlar bulunur ise uzviğ maddeler ve canlılık aleminin temeli olan Protoplazma teşek-kül eder. Milyonlarca yıl geçtikçe Pro-toplazma da evolüsüyü sonucunda, bütün canlıların yapı taşı olan, Hüceyre yi meydana getirir. Tekâmülün ilerle-mesile nebatlar, hayvanlar ve hayvanla-rın evolüsüyününden da insanlar yetişir. Maddenin bir kısmı insan dimağı şek-line girerek kendi kendisini düşünmeğe başlar, etrafında olan biten hadiseleri incelemeye koyulur.

Kâinatın güneşlerini, yıldızlarını ma-den mürekkep cisim, nebat, hayvan, ve insanların meydana getiren madde evo-lüsüyünün son safhasında ihtiyarlar, muvazenesini kaybettikçe sarsılır, bozu-lur, ve evolüsüyünün ikinci safahası olan gerileme devrine girer. Milyarlarca asır uzayan bu gerileme devresi sonuçta ölümle seyrini bitirir.

Esirin hareketinden doğan maddenin ihtiyarladıktau sonra ölümünün nasıl olacağını kolayca anlaya bilmek için, her cismin atomlardan yapıldığını ve atomların ise güneş manzumesi gibi bir merkeziğ kısımları ve bu merkezin etrafında süratla dönen Elektron adlı bir çok peykleri olduğunu hatırlayalım.

Madde kendi varlığını koruya bilmek için, atomlarının zıya süratine denk elen bir çabuklukta hareketlerini muhafaza etmeleri gerektir. Sürat hare-kette olan şeylere muvazenet veririr. Süratle dönmekte olan topaclar, çocuk-ların koşarak döndürdükleri çenberler, iki teker üstünde hızalan bisikletlerin devrilmemeleri hareketlerindeki çabuk-luğun kendilerine verdiği muvazenetten ileri gelmektedir.

Örnek olarak alınan bu cisimler ha-reketlerindeki süratlerini kaybetmeye başlayınca muvazenetleri sarsılır, iki tarafa yalpa vurmaya başlarlar ve so-nucda devrilirler. Dönen bir topacın, bir

çenberin dik duruşlarındaki muvazenet süratlerine tabi idi , halbuki maddenin yalnız muvazeneti değil, kendi benliği de atomlarındaki hareketin çabukluğuna bağlıdır. Bu sürati her hangi bir sebeple yavaşlayacak olur ise , süratle çevrilmekte olan bir sapanın muvazeneti bozulduğunda , nasıl ki içindeki taşı ta uzaklara fırlatıyor ise, atom merkezinin etrafında , hayallere sığmayacak kadar çabuklukla, devreden elektronlar da böylece , merkezlerinden harice doğru, zıya süratine yakın bir çabuklukla , uzaklaşırlar ve bu esnada önlerine gelen bir çok katı cisimlerin içlerinden geçerek yollarına devam ede bilirler. Böylece atomlarından ayrılan elektronlar bir maden sathını bombardıman edecek olurlar ise o maden röntgen şuaı hasil eder.

Acunda bildiğimiz zıya, ultraviyole şua, elektrik, hararet... gibi bütün enerjiler hep cisimlerin atomlarındaki muvazenetin bozularak elektronlarının mahrek değiştirmelerinden veya sapan-
dan çıkan taşın durumu gibi elektronların daireviğ mahreklerini terkederek düz yolar üzerinde zıya süratine yakın bir çabukluk ile merkezlerinden uzaklaşma'larından ve maddiğ varlıklarını kaybedip esire dönmelerinden hasil olur.

Şu halde her ışık elektrik, hararet, miknatis... gibi kudret hasil eden cisimler kendi benliklerinden bir parçasını esire ayrılıyorlar . karıştırmakla hem maddiğ alemden ayrılıyorlar hemde ağırlıklarını eksiltiyorlar. Yalnız maddenin hasil ettiği enerjiye karşı kitesinden eksilen miktarı o kadar azdır ki bu günün en hassas terazileri bu eksikliği sezecek

kertede değildirler.

Madde ile kudret ayrı, ayrı varlıklar olmayıp madde esirin muvazenet hali ise enerjide o muvazenetin bozulması hali-
dir, Şu halde madde müthiş bir kudret deposudur şöyle ki : her hangi maddenin bir gram parçasında bulunan ve atomlarında gizli kalan enerji, yirmi vakonluk bir tiren katarına , arzin etrafında dört devirden fazla , yol yürütecek kertede büyüktür. Bir gram maddenin atomlarında gizli kalan bu kudret 2,830,000 kilo gram kömürdeki haruriğ enerjiye denk geldiği incelemeler ile bulunmuştur. Bir beşli kurşununa, atomun elektronlarını fırlattığında onlara verdiği sürati vere bilmek için her biri ellişer kilo gram gelen bir milyon üç yüz kırk bir fiçi barıtın bir anda tutuşmasından doğacak kudretin ancak yeteceği riyaziğ hesaplarla bulunmuştur. Şu halde maddenin; zıya ultraviyole şua, B şuaı, x şuaı; elektrik... gibi enerjileri hasil ederken benliğinden bir kısmının esire karışmak suretile eksilmesi , gramın milyarda bir parçası ola bilecek kadar küçük olmasından , şimdiye kadar eksilen bu miktarı en doğru aletler sezememişlerdir. Her ne kadar maddenin küçük bir parçası çok büyük miktarda enerji gizlemekte ise de , gizlediği bu enerji sonsuz olmadığından sarf edile , edile tükenecek, maddeninde varlığının sonu gelecektir.

Fenciler, yıldızların bize gönderdikleri ışıkları inceliyerek bu ışıkları gönderen yıldızların hangi maddelerden yapılmış olduklarını, sıcaklık kertelerini tekâmüllerinin hangi safhaya erdiklerini anlıyorlar. Görüyorlar ki gök kubbemizi

TURK TARIH KURUMU

MAHMET CAKIR KUTUP